

ABSTRAKT

Ústředním tématem disertační práce je změna kultury pohřbívání v moderním a postmoderním období, ke které došlo tím, že byla ve státech Západního světa zavedena kremace jako nová součást pohřební praxe. Cílem práce je analyzovat změnu kultury pohřbívání v kontextu společensko-politického vývoje a skrze její hmotný odraz v krajině.

Pro zhodnocení kultury pohřbívání v Západním světě v současnosti je v první řadě samostatně analyzována hlavní příčina změny kultury pohřbívání jako jev, který se objevil (podmínky vzniku kremace) a který se šířil v geografickém prostoru (okolnosti přijetí kremace státy Západního světa). K tomu je využita teorie difúze inovací, která dává možnost popsat a interpretovat proces zavedení kremace v moderním pojetí. Ve druhé fázi jsou na případových studiích metodou terénního výzkumu studovány konkrétní projevy změn kultury pohřbívání vyvolané zavedením kremace. V navazující části práce jsou poznatky zobecněny a je diskutováno, jak se vlivem změn kultury pohřbívání proměnilo vnímání a funkce hřbitovů a jak se modifikoval význam konceptu *deathscape* - krajina a místo, jejichž podoba a vztahy jsou smrtí ovlivňovány.

Pro účely práce je vytvořena databáze ukazatelů zavádění kremace ve státech Západního světa, přičemž se statistickou analýzou dat komentovanou v historicko-politickém kontextu projevuje, že proces více odpovídá evolucionistickému konceptu kulturní změny a k jeho šíření v prostoru docházelo formou hierarchické difúze. Komparací etap zavádění kremace a vlastní klasifikace religiozity ve státech Západního světa je zjištěno, že změna kultury pohřbívání je součástí komplexního procesu evoluce společnosti v moderním období, jež vychází ze společenského a politického vývoje (globalizace, demokratizace, sekularizace), z vývoje myšlení a hodnotového systému (realismus, logika, lidská práva, možnost volby) a z technologického vývoje (industrializace, vědeckotechnický pokrok).

Zejména metodou terénního pozorování na případových studiích dvou typů území (a) Slovenska a Česka a (b) Nového Zélandu je sledováno, jak se evoluční změna kultury pohřbívání projevila v krajině. Explanací materiálních projevů pohřbívání na lokální úrovni je hodnocena kultura, styl života a vztah společností ke smrti a jsou dokumentovány odlišné pohnutky obou typů území zapříčiňující rostoucí význam kremace. Celkový přehled možných forem změn kultury pohřbívání je doplněn o konkrétní příklady (dočasného) působení vnějších faktorů: fyzicko-geografických podmínek (nedostatek místa, specifický terén), katastrof a interakcí různých kultur (kolonizace, migrace a imigrace do jiného právního prostředí).

Vnímání, významy a funkce hřbitovů se v Západním světě s transformací kultury pohřbívání proměnily. Prostřednictvím hodnocení tří definovaných aspektů procesu pohřbívání – fyzického (ostatky), symbolického (pomník) a prostorového (místo) je posuzována změna pojetí konceptu *deathscape* a obecně role konkrétního místa v kultuře pohřbívání. Zatímco je téma kremace pro geografii i ostatní disciplíny nové, výzkum *deathscape* odpovídá současným trendům nekrogeografického výzkumu.

Klíčová slova:

kultura pohřbívání – nekrogeografie – *deathscape* – kremace – hřbitov – difúze inovací